

**Міністерство культури та інформаційної політики України
комунальний вищий навчальний заклад
«Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки»
Дніпропетровської обласної ради**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор КВНЗ «Дніпропетровська
академія музики ім. М. Глінки» ДОР
Юрій Новіков
«31» серпня 2021 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КОМПОЗИЦІЯ»**

Рівень вищої освіти – Третій (освітньо-творчий)

Ступінь вищої освіти – Доктор мистецтва

Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»

Освітньо-творча програма – «Музичне мистецтво»

**Дніпро
2021**

Розробник:

Брондзя Валентина Миколаївна – Заслужений діяч мистецтв України, викладач кафедри історії та теорії музики.

Рецензенти:

Щітова Світлана Анатоліївна – кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри історії та теорії музики КВНЗ «Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки» ДОР;

Рябцева Ірина Михайлівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, член Національної спілки композиторів України.

Робочу програму вибіркової навчальної дисципліни «Композиція» третього (освітньо-творчого) рівня вищої освіти (ступінь «доктор мистецтва») галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво» затверджено та введено в дію рішенням Вченої ради КВНЗ «Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки» ДОР (протокол № 1 від «31» серпня 2021 року).

Голова Вченої ради

Юрій Новіков

Робочу програму вибіркової навчальної дисципліни «Композиція» третього (освітньо-творчого) рівня вищої освіти (ступінь «доктор мистецтва») галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво» розглянуто і схвалено на засіданні кафедри історії та теорії музики КВНЗ «Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки» ДОР (протокол № 1 від «27» серпня 2021 року).

Завідувач кафедри

Світлана Щітова

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Композиція» відповідає тимчасовому стандарту третього (освітньо-творчого) рівня вищої освіти (ступінь «доктор мистецтва») галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво», освітньо-творчій програмі «Музичне мистецтво» 2021 року, навчальним планам підготовки здобувачів освітньо-творчого ступеня «доктор мистецтва» 2021/2022 навчального року, методичним рекомендаціям Міністерства освіти і науки України (лист 1/9-434 від 09.07.2018 року «Щодо рекомендацій з навчально-методичного забезпечення»).

Завідувач відділу аспірантури

Богдан Жулковський

1. Опис навчальної дисципліни

<i>Найменування показників</i>	<i>Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень і ступінь вищої освіти</i>	<i>Характеристика навчальної дисципліни</i>
Кількість кредитів – 5	Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»	Вибіркова
Загальна кількість годин – 150	Спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»	Рік підготовки – 1-й (асистентура - стажування)
Тижневих годин: аудиторних – 2 самостійної роботи – 3	Освітньо-творча програма – «Музичне мистецтво»	Семестри – 1-й та 2-й (асистентура-стажування)
Співвідношення кількості аудиторних занять до самостійної роботи асистентів - стажистів – 1/1,5	Рівень вищої освіти – Третій (освітньо-творчий)	Індивідуальні заняття – 60 годин
Вид контролю – залік	Ступінь вищої освіти – доктор мистецтва	Самостійна робота асистентів-стажистів – 90 годин

2. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчання

2.1. Мета – головна мета дисципліни «Композиція» - подальший розвиток творчих здібностей асистента-стажиста для реалізації власних художніх проектів у створенні нової сучасної музики.

2.2. Завдання:

- 2.2.1. Розширити знання про закономірності розвитку музичної культури сучасності;
- 2.2.2. Вдосконалити знання та вміння з техніки композиції, інструментування, еволюції стилів, жанрів та музичних форм.
- 2.2.3. Визначити індивідуальні особливості кожного здобувача освіти та виявити найбільше перспективних із метою їх подальшої професійної орієнтації.

2.3. Компетентності:

2.3.1. Загальні:

2.3.1.1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, генерування нових ідей (креативність);

2.3.1.2. Здатність до пошуку, систематизації та критичного аналізу інформації з різних джерел;

2.3.1.3. Здатність планувати та реалізувати комплексні творчі мистецькі проекти, зокрема в міждисциплінарних галузях, на основі системного наукового / художнього світогляду із застосуванням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій та методик.

2.3.2. Фахові:

2.3.2.1. Здобуття глибинних знань, умінь і навичок у галузі музичного мистецтва, засвоєння основних ідей і концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії становлення та сучасного стану музикознавчої думки, оволодіння термінологією з наукового / творчого мистецького напряму;

2.3.2.2. Здатність аналізувати музичні явища з погляду фундаментальних наукових / мистецьких принципів, класичних і новітніх дослідницьких / творчих методів та на основі відповідних загальнонаукових підходів.

2.3.2.3. Здатність до креативної діяльності в інноваційній та науковій / творчій мистецькій сферах.

2.4. Програмні результати навчання:

2.4.1. Знання:

2.4.1.1. Знати основні класичні та новітні музикознавчі і мистецтвознавчі концепції, фундаментальні праці з конкретної музичної спеціалізації, глибоко розуміти теоретичні та практичні проблеми у напрямі дослідження / творчості.

2.4.2. Уміння:

2.4.2.1. На основі системного наукового / художнього світогляду аналізувати та узагальнювати складні явища суспільного життя, пов'язувати філософські проблеми з вирішенням завдань, що виникають у науковій та творчій діяльності, застосовувати емпіричні та теоретичні методи пізнання;

2.4.2.2. Уміти проводити огляд, критичний аналіз, оцінку та узагальнення різних наукових / художніх поглядів у галузі дослідження / творчості, формулювати та обґрутувати власну наукову / художню концепцію

2.4.2.3. Обирати адекватну методологію предмету музикознавчого дослідження, запроваджувати сучасні методи наукових досліджень / творчості для розв'язання широкого кола проблем у галузі музичного мистецтва.

2.4.2.4. Реалізовувати ефективні стратегії дослідницького / творчого мистецького самовдосконалення та обирати коректні засоби саморозвитку.

2.4.3. Комуникація:

2.4.3.1. Використовувати інформаційно-комунікаційні технології у педагогічній / менеджерській / творчій мистецькій / науково-інноваційній діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни

Програма вивчення навчальної дисципліни «Композиція» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки асистентів-стажистів за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 «Культура і мистецтво». Курс композиції є вибірковою дисципліною відповідно до навчального плану. Заняття можуть проводитися зі здобувачами третього рівня вищої освіти, що мають відповідні природні дані, обов'язково досвід проходження курсу композиції на рівні бакалавра та магістра з написанням творів різних стилевих напрямків, форм і жанрів, також мають бажання генерувати нові ідеї, реалізовувати власні художні концепції у створенні музики.

Курс дисципліни «Композиція» розрахований на 2 семестри асистентури-стажування по 2 години на тиждень. Заняття проводяться індивідуально, з необхідністю розкриття тих або інших сторін творчого дарування здобувача третього рівня вищої освіти. В залежності від художніх концепцій, рівня підготовки, творчих можливостей та професійного спрямування здобувача освіти, теми курсу та завдання можна ускладнювати чи, навпаки, спрощувати. Відповідно до цього кількість годин на окрему тему також може коригуватися. Кожне заняття включає в себе теоретичні відомості (повтор або оновлення базових положень), аналіз прикладів, обговорення самостійної роботи здобувача третього рівня вищої освіти по створюванню вільної композиції, або окремих фрагментів, вправ тощо.

Семестр I

Вступ

Аналіз здібностей та творчих пріоритетів здобувача третього рівня вищої освіти (професійне спрямування, бажання, попередній досвід). Специфіка композиторської праці. Співвідношення інтуїції та раціоналізму у процесі створення музики. Основні етапи створення власних композицій. Обговорення ідеї або програми нового твору. Взаємозв'язок концепції з вибором вихідного матеріалу, стилістики, жанру та форми твору.

Традиційні стилі, форми та жанри у сучасній музиці

Нове трактування стилів, форм та жанрів. Відродження та новий погляд на необароко, неокласицизм, неофольклоризм. Стилізація, полістилістика, цитата, колаж, алюзії у музичному мистецтві. Обговорення практичного використання традиційних категорій (стиль, форма, жанр) або їх рис у власному творі асистента-стажиста.

Новітні техніки композиції

Додекафонія. Серійна та серіальна техніка. Алеаторика. Мікроінтерваліка. Мікрополіфонія. Сонористика. Пуантилізм. Обговорення практичного використання новітніх технік композиції (повністю або частково) у власному творі асистента-стажиста.

Оновлення виконавського складу музичних творів

Новітні засоби звуковидобування. Розширення виконавського складу: екзотичні інструменти, конкретна музика. Обговорення практичного використання цього напряму (повністю або частково) у власному творі асистента-стажиста.

Інструментальний театр

Інструментальний театр. Перформанс. Хепенінг. Особливості виконання творів. Обговорення практичного використання цього напряму (повністю або частково) у власному творі асистента-стажиста.

Семестр II

Імпровізація у музиці.

Імпровізація у музичному мистецтві: визначення, різновиди. Імпровізація як частина творчого процесу створення композиції. Імпровізація як окремий розділ музичного твору. Особливості запису та виконання. Обговорення практичного використання імпровізації (повністю або частково-окремих елементів) у власному творі асистента-стажиста.

Сучасна партитура

Традиційна та нетрадиційна нотація музичного твору. Нові системи нотації. Нотна графіка. Обговорення проблем фіксації нотного тексту та особливостей виконання у власному творі асистента-стажиста.

Комп'ютерні технології у сучасній музиці

Комп'ютерні технології у створенні, запису та виконанні творів сучасної музики. Електронна музика. Звукове моделювання. Програми для обробки та аналізу звуку. Обговорення проблем використання комп'ютерних технологій у власному творі асистента-стажиста.

Інформаційно-комунікаційні технології

Інформаційно-комунікаційні технології у творчій діяльності. Ефективність їх використання у процесі навчання, створення, виконання сучасних творів. Творчі контакти, обмін досвідом, зокрема в міждисциплінарних галузях. Можливість презентувати та розповсюджувати власні оригінальні творчі проекти .

4. Структура навчальної дисципліни

Назва розділу і теми	Кількість годин				
	Усього	У тому числі			
		Лекції	Практ.	Лабор.	Індив.
Семестр 1					
Вступ	4				2
Традиційні стилі, форми та жанри у сучасній музиці	14				6
Новітні техніки композиції	35				10
Оновлення виконавського складу	10				6
Інструментальний театр	12				6
<i>Разом у 1му семестрі</i>	75				30
Семестр 2					
Імпровізація у музиці	25				10
Сучасна партитура	23				8
Комп'ютерні технології у сучасній музиці	18				8
Інформаційно-комунікаційні технології	9				4
<i>Разом у 2му семестрі</i>	75				30
Усього годин	150				60

5. Теми практичних занять навчальним планом не передбачені

6. Теми лабораторних занять навчальним планом не передбачені

7. Теми індивідуальних занять

Назва теми	Усього годин
Вступ	2
Традиційні стилі, форми та жанри у сучасній музиці	6

Новітні техніки композиції	10
Оновлення виконавського складу	6
Інструментальний театр	6
Імпровізація у музиці	10
Сучасна партитура	8
Комп'ютерні технології у сучасній музиці	8
Інформаційно-комунікативні технології	4
Усього годин	60

8. Самостійна робота

Самостійна робота здобувача третього рівня вищої освіти перевіряється практичним методом та реалізується на кожному занятті під час виконання на інструменті або у вигляді аудіозапису та аналітичного розбору написаного асистентом-стажистом музичного твору, окремого фрагменту або вправ на закріplення відповідної теми.

<i>Назва теми</i>	<i>Усього годин</i>
Вступ. Проробка концепції власного твору. Вихідний матеріал.	2
Традиційні стилі, форми та жанри у сучасній музиці. Вибір стильового напряму, жанру та форми. Розвиток вихідного матеріалу, драматургія власного твору.	8
Новітні техніки композиції. Вправи або окремі фрагменти власного твору.	25
Оновлення виконавського складу. Вправи.	4
Інструментальний театр. Вправи.	6
Імпровізація у музиці. Вправи або окремі фрагменти власного твору.	15
Сучасна партитура. Оформлення клавіру та повної партитури власного твору.	15
Комп'ютерні технології у сучасній музиці. Вправи або окремі фрагменти власного твору.	10
Інформаційно-комунікативні технології. Підготовка презентації власного твору.	5
Усього годин	90

9. Індивідуальні завдання

- 1.На протязі 2х семестрів здобувач третього рівня вищої освіти повинен написати крупний вокальний або інструментальний твір циклічної форми з обов'язковим використанням оркестру або ансамблю, з оформленням клавіру та партитури. Варіант: кілька окремих самостійних творів.
2. Обов'язковим є використання асистентом-стажистом у власних творах новітніх тенденцій, технологій сучасної музики.
3. Підготовка концертного виконання власного твору. Репетиції, корегування музичного матеріалу та нотного тексту. Варіант: виконання твору за допомогою комп'ютерних технологій.
4. Презентація власного твору. Бажана участь з власним твором у концертах, фестивалях, конкурсах.

10. Методи та технології навчання

Вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Композиція» передбачає поєднання різних методів і технологій проведення індивідуальних занять. Серед них активні методи, наочні (ілюстрування, демонстрування, комп'ютерна презентація), метод проблемного викладу теоретичного матеріалу, дискусійне обговорення, праця з навчально-методичними книгами, науковими статтями та електронними ресурсами, методи організації та проведення самостійної роботи (виконання індивідуальних творчих завдань, підготовка презентацій власних творів). За технічної можливості робота із комплексом спеціалізованих програм для акустичного аналізу, звукового моделювання та комп'ютерного асистування у композиції, робота із професійними програмами для обробки та аналізу звуку.

11. Методи та критерії оцінювання

Основними методами контролю знань та вмінь є перевірка самостійних робіт здобувача третього рівня вищої освіти. Враховуються:

- робота асистента-стажиста протягом вивчення вибіркової дисципліни «Композиція» - поточний контроль,
- здача якісно оформленого нотного тексту(клавір, партитура) вокального або інструментального твору циклічної форми (окремих частин) з обов'язковим використанням оркестру або ансамблю, варіант: кілька окремих творів – семестровий(модульний) контроль,
- презентація власного твору з якісним виконанням (ансамбль, хор, оркестр, відеозапис) – екзамен.

Комісія оцінює власні твори асистента-стажиста за такими критеріями:

- 1.Орігінальність ідеї (концепції, програми) власного твору.

2. Переконливість здійснення композиторського задуму. Зрілість музичного мислення, вміння побудувати драматургію твору. Відповідність вихідного матеріалу стилістиці, жанру та формі твору.
3. Достатній рівень професіоналізму, використання асистентом-стажистом у власних творах новітніх тенденцій, технологій сучасної музики.
4. Якісне оформлення нотного тексту власного твору (бажано використання новітніх засобів звуковидобування, нотації).
5. Презентація твору. Вміння співпрацювати з виконавцями.

Кафедрою історії та теорії музики встановлені такі **критерії оцінювання** асистента-стажиста з навчальної дисципліни «Композиція»:

Оцінка «A» («відмінно»):

- 1) високий рівень володіння теоретичними знаннями;
- 2) вільне застосування їх у власних творах;
- 3) якісно виконані творчі завдання.

Оцінка «B» («дуже добре»):

- 1) дуже добре знання теоретичного матеріалу;
- 2) вміння застосовувати теоретичні знання у практичних завданнях;
- 3) незначні помилки у виконанні творчих завдань.

Оцінка «C» («добре»):

- 1) достатня міра засвоєння ключових теоретичних понять;
- 2) окремі неточності й помилки при виконанні творчих завдань.

Оцінка «D» («задовільно»):

- 1) наявність загальних теоретичних знань на рівні уявлень;
- 2) неточності та помилки при виконанні творчих завдань.

Оцінка «E» («достатньо»):

- 1) наявність окремих уявлень про вивчений матеріал;
- 2) не виконано більшу половину творчих завдань.

Оцінка «FX» («незадовільно з можливістю повторного складання»):

- 1) незнання більшої частини навчального матеріалу;
- 2) невміння застосовувати теоретичні знання на практиці;
- 3) майже повна неспроможність виконання творчих завдань.

Оцінка «F» («незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни»):

- 1) відсутність будь-яких уявлень про вивчений матеріал;
- 2) неспроможність виконати жодне творче завдання.
- 3) здобувач освіти не має відповідних природних даних і схильності до створення музики.

12. Методичне забезпечення

- 12.1. Друковані та електронні нотні матеріали.
- 12.2. Аудіо- та відеозаписи сучасних музичних творів.
- 12.3. Музичний інструментарій: реальний та віртуальний.
- 12.4. Зразки робіт молодих композиторів здобувачів освіти та випускників Дніпропетровської академії музики : твори з композиції у роздрукованому або електронному вигляді.

13. Рекомендована література

Основна

1. Горюхіна Н. Композиція музичного твору. Науковий вісник НМАУ ім. П.І. Чайковського. Київ, 2000. Вип. 7 : Музикознавство: з ХХ у ХХІ століття. С. 16–30.
2. Григорьева Г. Музыкальные формы XX века. Москва, 2004. 132с.
3. Загайкевич А. Українська електронна музика: практика дослідження // Музика в інформаційному суспільстві: зб. наук.стат./ [упорядник І. Б. Пясковський]. Київ: НМАУ ім. П.І. Чайковського. 2004, С. 39–62.
4. Камінський В. Електронна та комп'ютерна музика. Львів: Сполом, 2011
5. Майденберг К. Феномен импровизации в современном композиторско-исполнительском сътворчестве. Київське музикознавство. Київ : Київський інститут музики ім. Р. М. Глієра, 2011. Вип. 39. С. 42–52.
6. Назайкинский Е. Стиль и жанр в музыке: уч. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва: Владос, 2003. 248 с.
7. Тукова И. «Жанротворчество» и творчество «в жанре». Науковий вісник НМАУ імені П. І. Чайковського. Київ, 2002. Вип. 21: Музичний твір як творчий процес. С. 312–38.
8. Соколов А. Введение в музыкальную композицию XX века. Москва : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. 231с.
9. Столляр Р. Современная импровизация. Практический курс для фортепиано. Санкт -Петербург: Планета музыки; Лань, 2010. 160 с.
10. Цепколенко К. Формування особистості студента-композитора (основні принципи методики навчання в класі з композиції). Навчально-методичний посібник. Одеса: Друк, 2008, 118 с.
11. Чигарева Е. Полистилистика. Теория современной композиции: уч. пособие / ред. В. Ценова. Москва, 2007. С. 431–449.

Додаткова

1. Коханик И. К вопросу о динамике стилевого и внетилевого в процессе стилемобразования. *Науковий вісник НМАУ імені П. Чайковського*. Київ, 2004. Вип. 37 : Стиль музичної творчості: естетика, теорія, виконавство. С. 37–42.
2. Майденберг К. Авторское произведение как фиксированный процесс импровизации (на примере фантазии на остинато Дж. Корильяно / К. Майденберг. Музичне мистецтво і культура : Науковий вісник Одеської державної музичної академії ім. А. В. Нежданової. Одеса : Друкарський дім, 2011. Вип. 13. С. 124–134.
3. Москаленко В. Лекции по музыкальной интерпретации. Київ: Клякса, 2013, 272 с.
4. Петрушин В. Музыкальная психология. Москва: Трикста, 2008. 400с.
5. Сучасні композитори України. Довідник. – Одеса: Асоціація Нова Музика, 2002. – 289 с.
6. Холопова В. Формы музыкальных произведений: Учебное пособие. 2-е изд., Санкт-Петербург: Лань, 2001. 496 с.
7. Холопов Ю. Гармония. Практический курс. Москва: Композитор, 2005. Часть 1 - 412с., часть 2- 616с
8. Шенберг А. Упражнения по композиции для начинающих. Программа обучения. Словарь. Музыкальные примеры. Москва: Классика XXI, 2003. 68 с.
9. Шип С. Музична форма від звуку до стилю: навчальний посібник. – Київ, Заповіт. 1998. –368 с.
10. Якубяк Я. Аналіз музичних творів (Музичні форми): Підручник. Ч.1. Тернопіль: СМП Астон, 1999, 208 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Александров М. Стилизация. Режим доступу: <http://bse.sci-lib.com/article106415.html>
2. База Scopus. Режим доступу: <https://www.scopus.com/>
3. База Web of Science. Режим доступу: <https://web.archive.org/>
4. Дніпропетровська державна обласна наукова бібліотека: электронные ресурсы. Режим доступу: <http://www.libr.dp.ua/>
5. Музыкальная энциклопедия. Режим доступу: <http://www.musenc.ru/>
6. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: електронні ресурси. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/node/2116>
7. Российская государственная библиотека: электронные ресурсы. Режим доступу: <https://www.rsl.ru/>